

Nr 179.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Sammanfattning.

Beträffande oljeväxterna föreslås även i år fastställande av vissa garantipriser. Tillika äskas ett belopp av 9 000 kronor för viss förädlings- och försöksverksamhet med dylika växter.

Till bidrag till stödjande av priset å linhalm av 1946 års och delvis 1945 års skörd begäres ett anslag av 1 000 000 kronor. I fråga om den inhemska hampodlingen och hampberedningen uttalas, att denna verksamhet bör upprätthållas under budgetåret 1948/49 i samma utsträckning som hittills. I anslutning härtill föreslås, att till bidrag till stödjande av priset å hampodlingen av 1947 års skörd anvisas ett anslag av 700 000 kronor.

Slutligen föreslås, att ett garantipris fastställs å 1948 års odling av bruna bönor.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
5 mars 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler statsrådet Sträng fråga om åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. och anför därvid.

I. Åtgärder till stödjande av odling av oljeväxter.

Alltsedan år 1939 ha statsmakterna genom särskilda åtgärder lämnat stöd åt odlingen av oljeväxter. I fråga om de under tiden till och med år 1946 vidtagna stödåtgärderna torde jag få hänvisa till propositionerna nr 243/1939 L, IX H.T. 1940 p. 94, 132/1940 L, 29/1941, 345/1941, 177/1943, 199/1944, 50/1945 och 108/1946.

Genom beslut den 25 april 1947 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. nr 113; r. skr. nr 134) fastställt följande garantipriser å vårsått, till oljefabrikerna levererat frö med 9 procent vattenhalt av 1947 års skörd, nämligen

för vårraps	kronor 1:01 per kilogram
» vitsenap	» 0:90 » »
» Fiskebysenap	» 0:95 » »
» vallmo	» 1:01 » »
» linfrö	» 0:92 » »

Beträffande höstraps och höstrybs av 1948 års skörd godkände riksdagen ett högsta garantipris av 91 öre per kilogram. Härvid förutsattes att Kungl. Maj:t skulle äga befogenhet att vidtaga erforderliga jämkningar i stödåtgärderna, därest några större förskjutningar i försörjningsläget skulle inträffa. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 juli 1947 fastställt garantipriset för frö av nämnda växter av normalkvalitet av 1948 års skörd till 1 krona 6 öre per kilogram vid leverans till oljefabrikerna av en till 9 procent vattenhalt nedtorkad vara.

I fråga om icke kontraktsodlade fröpartier ha fastställts inlösningspriser, vilka med 4 öre per kilogram understiga de priser, som utbetalas till kontraktsodlare.

I samtliga nu angivna garantipriser ha inräknats kostnaderna för torkning av fröet m. m.

Organisationen av odlingen av de egentliga oljeväxterna har uppdragits åt Sveriges oljeväxtodlares centralförening u. p. a., medan organisationen av odlingen av lin för spånadsändamål anförtrotts Riksförbundet lin och hampa. Enligt avtal mellan nysnämnda centralförening och Svenska lantmännens riksförbund har emellertid detta förbund åtagit sig att mot viss ersättning omhänderväsa fröets mottagande, torkning och rensning m. m. samt att leverera fröet till oljefabrik. För denna verksamhet har förbundet inrättat en särskild avdelning, benämnd Oljeväxtcentralen.

Genom beslut den 28 november 1947 har Kungl. Maj:t bemyndigat statens livsmedelskommission att från den inom kommissionen inrättade clearingkassan för fettvaror täcka förlust å den inhemska odlingen av oljeväxtfrö under år 1947.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 april 1947 anbefallt statskontoret att av förefintlig behållning å det för budgetåret 1946/47 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget disponera dels ett belopp av högst 7 000 kronor för utbetalning till styrelsen för statens växtskyddsanstalt för bestridande av anstaltens kostnader under budgetåret 1947/48 för undersökningar rörande bekämpning av skadeinsekter på oljeväxter m. m., dels ett belopp av högst 18 000 kronor för utbetalning till Sveriges utsädesförening för bestridande av kostnaderna för av föreningen bedrivna förädlingsarbeten och försök med oljeväxter m. m. för tiden intill den 1 juli 1948, dels ock ett belopp av högst 15 000 kronor för utbetalning till Algot Holmberg & söner aktiebolag för bestridande av kostnader för förädlingsarbeten med sojaväxter.

I skrivelse den 10 februari 1948 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels godkänna av kommissionen framlagd plan för stödjande av oljeväxtodlingen under år 1948/49, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa garantipriser på oljeväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommissionen i skrivelsen föreslagit, dels medgiva att förefintlig behållning å reservationsanslaget till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter finge disponeras för budgetåret 1948/49, dels ock för samma ändamål anvisa ett belopp av ytterligare 6 000 kronor. Vid kommissionens framställning funnos fogade dels en inom kommissionen upprättad promemoria angående kostnaderna för framställning av olja ur svenskt oljeväxtfrö, dels ock en skrivelse till kommissionen från *statens industrikommission*, däri industrikommissionen uttalat sig för en oljelinodling år 1948 på minst 20 000 hektar. *Statens priskontrollnämnd* har under hand meddelat, att nämnden icke hade något att erinra mot livsmedelskommissionens förevarande framställning.

Tillika har *Algot Holmberg & söner aktiebolag* i skrivelse den 21 augusti 1947 hemställt om ett med hänsyn till de ökade arbetskostnaderna från 15 000 kronor till 25 000 kronor förhöjt statsbidrag för fullföljande under år 1948 av bolagets förädlingsarbeten med sojaväxter. Över framställningen ha *lantbruksstyrelsen* och *statens livsmedelskommission* den 30 september 1947 avgivit gemensamt utlåtande och däri förordnat statsbidrag till bolaget med 15 000 kronor.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra, att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 30 augusti 1947 i samband med äskande av medel till bidrag till Sveriges utsädesförening hemställt om anvisande av ett belopp av 13 000 kronor för fortsättande av föreningens förädlingsarbeten med oljeväxter m. m. Härvid har styrelsen utgått från att en ny andre assistenttjänst skulle inrättas å utsädesföreningens avdelning för oljeväxter och att kostnaderna för avlöning åt innehavaren av nämnda tjänst — 8 000 kronor — skulle upptagas under statsanslaget till föreningens verksamhet.

I livsmedelskommissionens förenämnda skrivelse den 10 februari 1948 har till en början rörande oljeväxtodlingens omfattning och skördeutbytet under åren 1945—1947 intagits följande sammanställning.

	1945		1946		1947	
	Areal hektar	Totalskörd 18 % vatten ton	Areal hektar	Totalskörd 18 % vatten ton	Areal hektar	Totalskörd 18 % vatten ton
Höstraps.....	6 963	9 821	5 393	9 702	12 577	2 946
Höstrybs	368	365	429	510	2 409	344
Värraps	7 914	8 384	6 885	6 885	9 935	12 974
Vitsenap.....	4 336	4 039	5 241	5 624	13 666	16 612
Fiskebysenap	147	75	40	27	36	12
Vallmo.....	1 902	1 295	259	143	75	33
Summa	21 630	23 979	18 268	22 891	26 698	32 921
Oljelin.....	15 372	18 219	8 730	8 453	15 963	19 600
Totalt	37 002	42 198	26 998	31 324	42 661	52 521

Rörande inriktningen av odlingen av här ifrågavarande växter har livsmedelskommissionen anfört följande.

Vad gäller oljeväxtodlingens omfattning under produktionsåret 1947/48 må anföras, att den för kontraktsodling per den 30 november 1947 anmälda arealen höstsådda oljeväxter omfattar 15 656 hektar höstraps och 1 061 hektar höstrybs eller sammanlagt 16 717 hektar. Närmast föregående år uppgingo de ursprungligen kontraktstecknade arealerna till cirka 9 105 hektar höstraps och 774 hektar höstrybs eller sammanlagt 9 879 hektar. Genom upplöjning och annullering av kontrakt nedgingo dock sistnämnda arealer till cirka 2 986 hektar, eller med icke mindre än 6 769 hektar. Den

¹ Ursprungligen sådd areal = 9 105 hektar } Skillnaden beror på den starka utvintringen.
² „ „ „ = 774 „ }

hösten 1947 med höstraps och höstrybs enligt odlingskontrakten besädda arealen är sålunda väsentligt större än den år 1947 skördade arealen. På grund av att en del odlingar med all säkerhet av skilda orsaker komma att utgå, får man dock räkna med att arealökningen för de höstsådda oljeväxterna innevarande år blir mindre än som framgår av de angivna siffrorna.

Livsmedelskommissionen framhåller härefter, att frågan om huru stor areal vårsådda oljeväxter, som bör eftersträvas under 1948, i första hand är beroende på försörjningsläget i fråga om matfett och linolja samt kostnaderna för de producerade oljorna. Härom anför kommissionen vidare följande.

Inom kommissionen har räknats med en import under år 1948 av 34 700 ton margarinråvaror motsvarande cirka 41 600 ton matnyttigt fett. Med utgångspunkt från en import av nämnda storlek har kommissionen beräknat, att landet för att i stort sätt uppehålla nuvarande matfettransoner behöver ett tillskott av vegetabiliska margarinråvaror från egna odlingar på 10 000 ton. Denna kvantitet kan anses motsvara i runt tal 30 000 ton oljeväxtfrö med en vattenhalt av 9 procent. Om man räknar om denna kvantitet till 18 procentig vara (= normalvara sådan den levereras från jordbrukaren) och gör skäligt tillägg för utsäde samt avrens och svinn, kommer man fram till en skörd av oljeväxtfrö, som bör eftersträvas på omkring 40 000 ton. För att uppnå detta erfordras en areal på omkring 30 000 hektar. Av höstsådda oljeväxter har, som förut nämnts, den kontrakterade arealen angivits till 16 717 hektar. Då man måste räkna med någon utvintring härav bör såsom en lämplig areal av vårsådda oljeväxter för margarintillverkning angivas åtminstone 15 000 hektar.

Statens industrikommission har på grund av de begränsade möjligheterna att importera linolja och linfrö uttalat sig för en oljelinodling år 1948 på minst 20 000 hektar, vilken areal normalt beräknas kunna lämna ett utbyte av omkring 7 000 ton linolja. En utökning av oljelinodlingen till den storlek, som industrikommissionen angiver, är ur flera synpunkter önskvärd. Emellertid är livsmedelskommissionen av den meningen att viss försiktighet bör iakttagas, då det gäller att utöka arealen av oljelin (1947: 15 700 hektar). En avsevärd ökning av fjolårets areal skulle nämligen mera än önskvärt komma att inkräkta på odlingen av andra för folkförsörjningen viktiga växtslag.

I anslutning till det anförda framhåller livsmedelskommissionen, att man bland oljeväxtslagen bör hålla en lämplig proportion såväl mellan arealen oljelin och övriga vårsådda oljeväxter som mellan dessa sistnämnda inbördes. Härvid uttalar kommissionen i fråga om de vårsådda oljeväxterna, att odlingen av vårraps bör stimuleras på vitsenapens bekostnad med hänsyn till den högre oljehalten hos det förra växtslaget.

Enligt livsmedelskommissionens mening kan den önskvärda proportionen mellan de olika oljeväxtslagen säkrast erhållas genom en riktigt avvägd prissättning å oljeväxter. Under framhållande av att denna fråga varit föremål för överläggningar med representanter för odlarna föreslår livsmedelskommissionen beträffande de priser, som böra gälla för 1948 års odlingar, följande.

Enligt såväl kommissionens som odlarrepresentanternas mening bör odlarpriset för vårrops vara detsamma som för höstraps, d. v. s. 90 öre per kilogram för vara med 18 procent vatten och i övrigt av normalkvalitet. Detta pris är även befogat med hänsyn till önskvärdenheten av att vårropsodlingen utökas på bekostnad av vitsenapen. Med en ersättning för bestridande av kostnaderna för fröets mottagning, torkning m. m. av något mer än 4 öre per kilogram motsvarar nämnda odlarpris ett garantipris för vara med 9 procent vattenhalt 106 öre per kilogram. Beträffande vitsenap anser livsmedelskommissionen det icke vara befogat med någon höjning av garantipriset, utan framhåller att detta bör fastställas till samma belopp som i fjol, d. v. s. 90 öre per kilogram. Odlarrepresentanterna ha emellertid ansett att odlingen skulle gå tillbaka mer än vad som kunde anses önskvärt, om odlarna icke kunde erhålla något högre pris än i fjol, och hava därför förklarat, att oljeväxtodlareföreningen vore villig att med anlitan- de av den av föreningen enligt avtal med kommissionen inrättade clearingfonden till odlarna utbetala ett pris som ligger 3 öre högre än fjol- årets odlarpris. Det nya odlarpriset skulle då bli $75 + 3 = 78$ öre per kilo- gram 18-procentig vara. Livsmedelskommissionen har för sin del intet att erinra häremot. *Fiskebysenapen* har under föregående år legat 5 öre högre än vitsenapen i fråga om såväl garantipris som odlarpris. Någon anledning att göra ändring härutinnan föreligger icke. I fråga om *oljelinfrö* synes en höjning av priserna vara motiverad för att man skall få till stånd en odling av den omfattning, som är önskvärd. Dels har man liksom för övriga olje- växter att taga hänsyn till de allmänt stegrade odlingskostnaderna och dels till det förhållandet att oljelinet är en synnerligen hålig förfrukt för kom- mande grödor bland annat på grund av att det är mycket ogräsbefrä- mjande. Livsmedelskommissionen vill därför förorda en höjning av garanti- priset från 92 till 98 öre. Odlarrepresentanterna ha ansett en större höjning vara önskvärd och förklarat sig beredda att, därest 98 öre blir fastställt som garantipris, med anlitan- de av medel från clearingfonden, kompensera odlarna på samma sätt som i fråga om vitsenapen så att odlarna i stället för 83 öre, som skulle motsvara nyssnämnda garantipris av 98 öre vid 9 procent vattenhalt, skulle få $83 + 2 = 85$ öre per kilogram. Ej heller mot detta förfaringsätt har livsmedelskommissionen något att erinra.

Odlingen av *vallmo* har under de senare åren gått avsevärt tillbaka. Det skördade fröet har i stor utsträckning använts för andra ändamål än olje- utvinning (bagerier) och i viss omfattning kunnat med ekonomisk fördel exporteras. På grund härav har ett garantipris för nämnda frö icke någon avgörande betydelse för odlingen och livsmedelskommissionen har därför ansett att något garantipris för 1948 års skörd av vallmofrö icke behöver fastställas. För frö av *hampa* av 1947 års skörd fastställdes icke något garantipris. Praktiskt taget hela produktionen torde åtgå till utsäde och till fågelföda, varjämte någon export av utsäde har skett. Garantipris på detta fröslag synes ej heller erforderligt i fråga om 1948 års skörd. För att eventuellt uppkommande överskottspartier av såväl vallmofrö som hamp- frö skola kunna tillgodogöras för oljeutvinning, torde emellertid livsmedels- kommissionen liksom tidigare i fråga om hampfrö böra äga befogenhet att föranstalta om inlösen av dessa fröer till priser, som avvågas med hänsyn till oljehalten. Enahanda befogenhet bör tillkomma kommissionen även beträffande andra oljehaltiga fröslag, t. ex. solros, soja, crambe, lindådra m. fl.

Under hänvisning till det anförda synas garantipriser å till oljefabriker-

na levererade fröer av vårsådda oljeväxter av 1948 års skörd böra fastställas enligt följande för vara med 9 procent vattenhalt:

vårraps	.....	kronor	1: 06	per kilogram
vitsenap	.....	»	0: 90	»
fiskebysenap	.....	»	0: 95	»
oljelin	.....	»	0: 98	»

Sveriges oljeväxtodlares centralförening har under åberopande av förut angivna skäl utfäst sig att till odlarna betala följande grundpriser för vara med 18 procent vattenhalt, nämligen för vårraps 90, vitsenap 78, fiskebysenap 83 och oljelin 85 öre, allt per kilogram frö.

Då man ännu icke har möjlighet bilda sig någon bestämd uppfattning om behovet av höstraps- och höstrybsodling under produktionsåret 1948/49 torde det icke vara lämpligt att redan nu definitivt fastställa priset på frö av dessa oljeväxter av 1949 års skörd. I stället torde riksdagen, liksom varit fallet de senaste åren, böra fastställa det högsta garantipris för frö av höstraps och höstrybs, som må tillämpas för ifrågavarande års skörd. Anledning synes nu icke föreligga att fastställa berörda pris till högre belopp än det garantipris, som gäller för höstraps och höstrybs av 1948 års skörd, alltså 1 krona 6 öre per kilogram för en till 9 procent vattenhalt nedtorkad och till oljefabrikerna levererad vara. Härvid torde emellertid böra förutsättas, att Kungl. Maj:t må äga befogenhet att vidtaga erforderlig höjning av priset, därest så med hänsyn till försörjningsläget skulle visa sig av behovet pakallat.

Vad angår organisationen av odlingen av här ifrågavarande kulturväxter har livsmedelskommissionen uttalat följande.

Beträffande raps, vitsenap, fiskebysenap och oljelin torde livsmedelskommissionen böra erhålla bemyndigande att uppdraga åt Sveriges oljeväxtodlares centralförening att dels med odlarsammanslutningar och enskilda odlare teckna kontrakt om odling våren 1948, dels ombesörja mottagning, nedtorkning och rensning m. m. av fröet jämte leverans av den färdigställda varan till oljefabrik. Kontraktsteckning rörande odling av spånadslin torde liksom tidigare böra ombesörjas av linberedningsföreningarna, vilka äro sammanslutna i Riksförbundet lin och hampa. Livsmedelskommissionen bör därför vidare bemyndigas att uppdraga åt Riksförbundet lin och hampa att till fastställt garantipris, på samma sätt som Sveriges oljeväxtodlares centralförening beträffande frö av egentliga oljeväxter, ombesörja iordningställande, försäljning och leverans till oljeslageri av det frö, som framkommer vid linberedningsverken.

I fråga om medelsbehovet under budgetåret 1948/49 har livsmedelskommissionen anfört i huvudsak följande.

Vad beträffar anslag för hithörande ändamål för budgetåret 1948/49 vill kommissionen först erinra om att lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen i gemensamt utlåtande den 30 september 1947 med anledning av en utav Algot Holmberg & söner aktiebolag gjord framställning om anslag för år 1948 till fortsatt förädlingsverksamhet med sojaväxter förordat statsbidrag till bolaget med 15 000 kronor. För de övriga förädlingsarbeten och försök med oljeväxter, vilka bekostats av ifrågavarande anslag, synes be-

hovet av medel för budgetåret 1948/49 kunna minskas med 7 000 kronor, därigenom att anslaget till statens växtskyddsanstalt icke beräknas behöva utgå vidare. Därest de reservationer, som finnas å tidigare för samma ändamål beviljade anslag och vilka per den 1 juli 1948 torde komma att uppgå till cirka 27 000 kronor, få disponeras även under det nya budgetåret, erfordras en särskild medelsanvisning på endast 6 000 kronor för nästkommande budgetår. Skulle åter nyssnämnda medelsreservation icke få anlitas under nästkommande budgetår erfordras ny medelsanvisning på 33 000 kronor (15 000 kronor till Algot Holmberg & söner + 18 000 kronor till Sveriges utsädesförening). Kommissionen får för sin del förorda, att kostnaderna bestridas på det sätt som i det första alternativet angivits.

Beträffande den förlust, som kan uppkomma på 1948 års oljevæxtodling, anser kommissionen det lämpligast, att denna, liksom under tidigare år, täckes med anlitage av kommissionens clearingkassa för fettvaror.

På samma sätt som tidigare torde clearingkassans medel vidare få tagas i anspråk för utlämnande av förskott till inlösen av oljevæxtfrö, i den mån så prövas erforderligt.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en skrivelse den 11 juni 1947 från *överrevisionen för krisförvaltningen*, däri överrevisionen ansett det kunna ifrågasättas huruvida icke riktlinjer borde uppdragas rörande den storlek som vid kommande uppgörelser mellan livsmedelskommissionen och Sveriges oljevæxtodlares centralförening borde eftersträvas i fråga om den i föreningens verksamhet uppkomna clearingfonden. Vid skrivelsen har bl. a. fogats en till överrevisionen ställd skrivelse från *statens livsmedelskommission*. I sistnämnda skrivelse har kommissionen anfört, att kommissionen vid överläggningar med centralföreningen ifrågasatt att clearingfonden, som beräknats per den 31 maj 1946 ha uppgått till 2 540 000 kronor, i 1947 års avtal mellan kommissionen och föreningen skulle maximeras till 3 000 000 kronor men att kommissionen funnit sig icke böra vidhålla att i avtalet skulle intagas en bestämmelse om maximering av fonden.

Statskontoret har i remissutlåtande den 8 augusti 1947 anfört, att statskontoret i likhet med livsmedelskommissionen ansåge mindre lämpligt att i en affärsmässigt bedriven verksamhet reglera överskottet genom maximeringsbestämmelser, som skulle motverka företagarens intresse av att söka ernå bästa möjliga ekonomiska resultat. Därest överskottet med nuvarande ersättningsgrunder kommit att uppgå till högre belopp än som avsetts eller befunnes erforderligt för fullföljande av det med clearingfonden angivna syftet, borde enligt ämbetsverkets mening en justering av dessa grunder ske i kommande avtal, lämpligen genom sänkning av ersättningen till centralföreningen per kilogram frösmängd.

II. Åtgärder för stödjande av odling av bruna bönor.

Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) beslöts att odlingen av bruna bönor under år 1940 skulle stödjas genom s. k. kontraktsodlingar. Under år 1941 erhöll odlingen av bruna bönor icke stöd i annan form än att införseln reglerades i anslutning till produktionskostnaderna.

För stödjande av ifrågavarande odling under åren 1942—1944 fastställdes (prop. nr 138/1942, 177/1943 och 199/1944; r. skr. nr 158/1942, 177/1943 och 173/1944) ett inlösningspris av 90 kronor per deciton. Detta pris sänktes beträffande 1945 års odling till 85 kronor per deciton. Däremot fastställdes icke några inlösningspriser för 1946 och 1947 års odlingar av bruna bönor.

I skrivelse den 10 februari 1948 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära bemyndigande att för stödjande under år 1948 av odlingen av bruna bönor fastställa ett garantipris för dessa av 1 krona 10 öre per kilogram. Till stöd för framställningen har kommissionen anfört i huvudsak följande.

Systemet med garanti- och inlösningspriser har otvivelaktigt stimulerat intresset för odlingen av bruna bönor.

Enligt jordbruksstatistiken uppgick den fältmässiga odlingen av dylika bönor under de år, då denna odling redovisats särskilt, till följande arealer:

år 1942	.....	2 061	hektar
» 1943	.....	1 817	»
» 1944	.....	1 524	»
» 1945	.....	1 250	»

Härtill komma odlingar i trädgårdar och liknande smålotter, vilka kunna uppskattas till 350—400 hektar. För åren 1946 och 1947 föreligga inga siffror för odlingens omfattning, eftersom bruna bönor under dessa år redovisats tillsammans med andra köksväxter. Av tillgången på inhemska bönor att döma synes emellertid odlingen hava nedgått.

I viss omfattning ha bruna bönor även kunnat importeras. Importpriset å dessa har varit ganska varierande och med hänsyn härtill har detsamma varit föremål för clearing genom den inom livsmedelskommissionen inrättade clearingkassan för kolonialvaror.

Utsikterna att täcka behovet av bruna bönor genom import äro för närvarande ganska ovissa. Man torde även få räkna med relativt höga importpriser.

Med hänsyn till bruna böornas betydelse ur folkförsörjningssynpunkt, bl. a. på grund av deras höga halt av äggvita, synes det lämpligt att icke blott motverka en befarad ytterligare nedgång i den inhemska odlingens omfattning, utan i stället söka åstadkomma en ökning av arealen åtminstone till vad den var år 1944 eller till ca 1 500 hektar. Det säkraste sättet härför är att fastställa ett skäligt garantipris för skörden. Därest ett garantipris skall stimulera till ökad odling, bör detsamma icke tillmätas för snävt. Med hänsyn till den ökning i odlingskostnader, som inträffat sedan 1943—1944, och för att få en önskad ökning i arealen anser kommissionen ett garantipris på 1 krona 10 öre per kilogram vara skäligt. Liksom tidigare bör ett inlösningsförfarande i samband med fastställande av garanti priser handhas av Svenska spannmålsaktiebolaget. Enligt kommissionens mening bör spannmålsbolaget vid viss tidpunkt, förslagsvis den 1 april 1949, efter kommissionens anvisningar inköpa de partier bruna bönor, som vid nämnda tidpunkt hembjudas till bolaget för inlösen.

Ett inlösningspris som det ifrågasatta kommer givetvis att få inverkan på prissättningen vid försäljningen från jordbrukare under andra tider än vid inlösningsstillfället och det torde därför ej bli möjligt att bibehålla nuvarande normalpris vid försäljning av svenska bruna bönor till detalj-

handlare (1 krona 1 öre per kilogram) och till förbrukare (1 krona 29 öre per kilogram) utan att särskilda åtgärder i prisreglerande syfte vidtagas. I den mån sådana åtgärder erfordras torde dessa emellertid kunna utformas senare och göras beroende av utvecklingen av marknaden med bruna brönor.

Statens priskontrollnämnd har under hand meddelat, att nämnden icke hade något att erinra mot livsmedelskommissionens förevarande framställning.

III. Åtgärder för stödjande av odlingen av lin och hampa.

Beträffande de stödåtgärder, som under tiden till och med år 1946 vidtagits från statsmakternas sida i fråga om odlingen av lin och hampa, torde få hänvisas till den redogörelse därför som lämnats i proposition nr 113/1947.

Genom beslut av 1947 års riksdag (prop. nr 113; r. skr. nr 134) anvisades å riksstaten för budgetåret 1947/48 dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till lin- eller hamperedningsanläggningar ett reservationsanslag av 95 000 kronor, dels ock till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å linhalm och hamphalm ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor. Av sistnämnda anslag avsågos 500 000 kronor till stödjande av priset å linhalm och 700 000 kronor till stödjande av priset å hamphalm. Jag torde emellertid här få erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1947 medgivit, att av nämnda belopp å 700 000 kronor ett belopp av 18 665 kronor 50 öre ävensom en reservation å 2 488 kronor av det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisade anslaget till bidrag till stödjande av priset å hamphalm, tillhopa 21 150 kronor 50 öre, i stället finge användas till stödjande av priset å linhalm. Vidare torde jag här få erinra, att Kungl. Maj:t i anslutning till vad i förenämnda proposition nr 113/1947 uttalats genom särskilda beslut den 19 december 1947 och den 27 februari 1948 medgivit hamperedningsverken anstånd tills vidare med erläggande av intill den 1 juli 1948 förfallande amorteringar och räntor å från hemslöjdsålfondens erhållna lån.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p. 63) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla denna anslagsfråga.

I skrivelse den 30 augusti 1947 har *lantbruksstyrelsen*, med överlämnande av en den 13 juni 1947 dagtecknad framställning i ämnet från statens linnämnd, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen att till bidrag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor, varav 700 000

kronor såvitt avser hamphalm och 1 000 000 kronor såvitt gäller lindhalm, dels ock hos riksdagen anhålla om bemyndigande att successivt i den mån hampberedningsverken beviljade hampberedningslån förfalla till återbetalning medgiva befrielse från erläggande av amortering ävensom ränta å sagda lån. Över framställningen har statskontoret den 6 oktober 1947 avgivit utlåtande.

Statens linnämnd har i nyssnämnda framställning den 13 juni 1947 anfört i huvudsak följande.

Då linodlareföreningarnas bokslut för räkenskapsåret 1 juli 1946—30 juni 1947 icke föreligga definitivt färdiga kan behovet av statsbidrag till stödjande av priset på lindhalm ännu icke exakt angivas.

Kvaliteten på 1946 års linskörd blev mycket låg inom samtliga odlingsområden. Linet skadades först av det svåra angreppet av gammalflyet under sommaren 1946 och sedan av regnet under bärgningstiden. Stora partier av linskörd kunde icke bärgas förrän i oktober månad och voro då i stor utsträckning skadade. Man kan därför påstå, att 1946 års linskörd i kvalitetshänseende varit den hittills sämsta. Detta visar sig också i de preliminära räkenskapsresultat, som inlämnats till nämnden. Trots att betydande förbättringar och rationaliseringar i beredningsmetoden företagits, ha fyra linodlareföreningar sett sig nödsakade begära statsbidrag till stödjande av priset på lindhalm, medan två föreningar kunnat bestrida samtliga kostnader med inkomsterna av försålda produkter. Vid bedömandet av behovet av dylikt stöd måste också hänsyn tagas till den höjning av linodlareföreningarnas omkostnader, som uppstått under de senaste åren. Arbetskostnaderna ha under denna tid ökat med cirka 150 000 kronor per år vid de större, med två beredningsaggregat försedda beredningsverken och med ungefär halva detta belopp vid de mindre beredningsverken, medan priserna på linfibern äro oförändrade sedan de ursprungligen fastställdes av statens priskontrollnämnd år 1942. Därtill kommer, att amorteringarna på erhållna lån från hemslöjdslånefonden och statens maskinlånefond hårt belasta de olika föreningarna.

I fråga om Föreningen Norrlandslin u. p. a., Mellansel, må härjämte framhållas att föreningen påbörjade uppförandet av sitt beredningsverk först år 1944. På grund av avsevärt försenade maskinleveranser och svårigheter att anskaffa byggnadsmaterial kunde beredningen av lindhalm icke påbörjas förrän under hösten 1946. I likhet med vad fallet varit vid övriga beredningsverk under dessas första verksamhetsår, har resultatet hittills blivit ganska dåligt, innan maskinerna hunnit trimmas och driftsledning och arbetare lärt sig den invecklade beredningstekniken. Under de senaste månaderna har emellertid en avsevärd förbättring inträffat. På grund av de stora förluster, som föreningen hittills förorsakats, erfordras dock ett betydande statsbidrag för att driften skall kunna uppehållas.

Med utgångspunkt från nu angivna förhållanden ha nedannämnda linodlareföreningar preliminärt beräknat behovet av statsbidrag till stödjande av priset på lindhalm av 1946 års skörd — såvitt angår Föreningen Norrlandslin dessutom delvis av 1945 års skörd — till följande belopp:

Östra Götalands linodlareförening u. p. a., Växjö	kronor	200 000
Mellersta Sveriges linodlareförening u. p. a., Kristinehamn	»	375 000
Uppsala—Stockholms läns linodlareförening u. p. a., Gimo	»	110 000
Föreningen Norrlandslin u. p. a., Mellansel	»	325 000

Summa kronor 1 010 000.

Hallands läns och Hälsinglands linodlareföreningar ha förklarat, att de anse sig kunna täcka utgifterna med inkomsterna av försålda produkter under räkenskapsåret 1946/47.

I den utredning, som den 6 november 1946 avgivits av lantbruksstyrelsen och kommerskollegium rörande den omfattning, i vilken inhemsk hampodling och hampberedning framdeles böra bedrivas, har räknats med ett behov av statsbidrag till stödjande av priset på hamp halm av 1946 års skörd på 700 000 kronor motsvarande det maximibelopp av 350 kronor per hektar odlad hampa, som enligt gällande bestämmelser kan utgå. Medelsbehovet för stödjande av priset på hamp halm av 1947 års skörd synes böra beräknas på samma sätt. Då hampodlingen innevarande år omfattar tillhoppa 2 027 hektar skulle ett belopp på i runt tal 700 000 kronor erfordras för ändamålet. Därtill kommer, att hampberedningsföretagen även under budgetåret 1948/49 torde böra beviljas befrielse från erläggande av amortering och räntor på erhållna lån från hemslöjdslånefonden.

Lantbruksstyrelsen har icke funnit anledning till erinran mot vad lin-nämnden anfört angående medelsbehovet under budgetåret 1948/49 till stödjande av priset å hamp halm och lin halm samt med hänsyn härtill biträtt nämndens förslag om anvisande av 1 700 000 kronor för ändamålet. Tillika har styrelsen för att ernå en önskvärd konsolidering av de båda hampberedningsföretagen förnyat den framställning om successiv befrielse för företagen att erlägga amortering ävensom ränta å erhållna hampberedningslån, som gjorts av styrelsen och kommerskollegium i ämbetsverkens den 6 november 1946 angivna utredning rörande den omfattning, i vilken inhemsk hampodling och hampberedning framdeles böra bedrivas. För den händelse detta förslag icke heller nu upptoges, borde enligt styrelsens mening i vart fall liksom under innevarande budgetår, därest så skulle visa sig påkallat, anstånd med erläggande av intill den 1 juli 1949 förfallande amorteringar kunna medgivas.

Statskontoret har förklarat, att då beräkningen av för nästkommande budgetår erforderliga medel till bidrag till stödjande av priset å lin halm och hamp halm syntes stå i överensstämmelse med av statsmakterna lämnade garantier, ämbetsverket icke hade något att erinra mot att anslaget uppräknades till 1 700 000 kronor. Beträffande frågan om eventuell avskrivning av från hemslöjdslånefonden till hampberedningsverken utlämnade lån har statskontoret uttalat, att detta spörsmål borde upptagas till prövning först sedan statsmakterna fattat beslut angående den framtida omfattningen av hampodlingen och hampberedningen. Därest så skulle befinnas nödvändigt för hampberedningsföretagens bedrivande under nästkommande budgetår, ville ämbetsverket emellertid icke motsätta sig, att anstånd med erläggande av intill den 1 juli 1949 förfallande amorteringar å lånen medgaves företagen.

I detta sammanhang torde jag få anmäla två den 28 juli respektive den 27 september 1947 dagtecknade framställningar från Aktiebolaget hampberedning, Visby, och Sveriges hampodlareförening u. p. a., Katrineholm. I dessa framställningar har hemställts, av *Aktiebolaget hampberedning* att å

bolagets lån ur hemslöjdslånefonden, tillhoppa å 1 966 900 kronor, ett belopp av 946 900 kronor jämte å hela lånesumman till och med den 31 december 1947 upplupen ränta måtte avskrivas ävensom att återstående skuldbelopp av 1 020 000 kronor från och med den 1 januari 1948 skulle överföras till ett nytt lån löpande med ränta från och med sistnämnda dag och avsett att amorteras under åren 1948—1950, samt av *Sveriges hampodlareförening u. p. a.* att till föreningen utlämnade lån från hemslöjdslånefonden å sammanlagt 1 857 250 kronor måtte successivt avskrivas samt föreningen medgivas befrielse från erläggande av på lånen löpande räntor. Vid framställningarna har fogats viss utredning m. m. rörande företagens ekonomiska förhållanden. I ärendet ha utlåtanden avgivits av statens linnämnd, statens livsmedelskommission samt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gemensamt.

Statens linnämnd har anfört i huvudsak följande.

Linnämnden kan vitsorda, att båda hampberedningsföretagen ha ungefär likartad ekonomisk ställning. De ha årligen företagit avskrivningar på lösa inventarier med belopp, beräknade så, att totalvärdet av sagda inventarier skall vara avskrivet vid utgången av år 1950, då gällande statsgaranti upphör. Byggnader och fasta inventarier ha avskrivits med de högsta belopp, som vederbörande taxeringsmyndighet godkänt. För erhållande av balans i räkenskaperna ha statsbidrag till stödjande av priset på hamphalm sökts och beviljats. Då företagen haft betydande skulder utöver statslånen, har någon amortering av statslånen hittills icke kunnat göras. Statsmakterna ha årligen meddelat anstånd med erläggande av ifrågavarande amortering och räntor för ett år i sänder. Företagens räkenskaper utvisa följaktligen, att skulderna äro betydligt högre än bokförda värdet å byggnader och inventarier. Med hänsyn till maskinernas kraftiga förslitning vid bearbetning av den grova hamphalmen och det på grund av begränsad efterfrågan på dylika maskiner låga realisationsvärdet på desamma torde de för närvarande bokförda värdena ganska väl överensstämma med det verkliga värdet. Enligt gällande aktiebolagslag och särskilt med de ändrade bestämmelser i densamma, som komma att gälla efter den 1 januari 1948, kan Aktiebolaget hampberednings styrelse på grund härav bli nödsakad att begära bolaget i likvidation. Detta förhållande gör, att en nedskrivning av bolagets skulder i nivå med värdet å bolagets tillgångar är nödvändig.

I utlåtande den 13 januari 1947 över kommerskollegii och lantbruksstyrelsens utredning rörande den omfattning, i vilken inhemsk hampodling och hampberedning framdeles böra bedrivas, har linnämnden tillstyrkt bland annat ämbetsverkens förslag om successiv avskrivning av hela det ur hemslöjdslånefonden erhållna lånebeloppet, allteftersom amorteringarna förfalla till betalning. Då detta förslag icke föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida, vill nämnden i avvaktan på prisutvecklingen på mjukhampa och beredningsverkens möjligheter att förbättra produktionen föreslå, att de till och med den 31 december 1947 förfallna amorteringarna jämte förfallna räntor måtte avskrivas. Detta förslag skulle innebära, att Aktiebolaget Hampberednings och Sveriges hampodlareförenings lån ur hemslöjdslånefonden å respektive 1 996 900 och 1 857 250 kronor borde nedskrivas med respektive 1 296 760 och 1 017 450 kronor. Återstående lån böra kvarstå och såvitt möjligt amorteras. Linnämnden har för avsikt att återkomma med förslag här om, sedan utvecklingen på området bättre kan överblickas.

Statens livsmedelskommission har yttrat väsentligen följande.

Livsmedelskommissionen är för sin del ännu icke beredd att taga ställning till frågan, om och i vilken mån statligt stöd bör lämnas för uppehållande av en inhemsk hampodling under mera normala tider. Så länge denna fråga icke är mogen för avgörande synes det kommissionen ur vissa synpunkter mindre lämpligt att, såsom Aktiebolaget hampberedning föreslagit, definitivt avskryva inemot hälften av skulden till hemslöjdslånefonden. Kommissionen vill på denna punkt åberopa vad kommissionen uttalat i yttrande den 8 januari 1947 över kommerskollegii och lantbruksstyrelsens utredning den 6 november 1946 rörande den inhemska hampodlingens och hampberedningens framtida omfattning.

Såvitt kommissionen kunnat finna torde det heller icke vara nödvändigt att förfara på det av bolaget föreslagna sättet för att likvidation skall kunna undgås. Det torde vara tillräckligt att kronan beträffande den del av lånet, som bolaget begärt få avskryva, förklarar dels att lånet icke, vare sig beträffande kapital eller ränta, kommer att göras gällande, förrän i samband med likvidation av bolaget, och dels att lånet vid likvidationen skall ha sämre rätt än övriga nu gällande fordringar hos bolaget. Om en sådan förklaring lämnas torde bolaget nämligen vara berättigat att i balansräkningen upptaga ifrågavarande del av lånet »inom linjen» och skuldbeloppet behöves alltså icke medräknas, då det gäller att bedöma huruvida bolaget skall vara skyldigt att träda i likvidation.

Vad därefter angår den av Sveriges hampodlareförening u. p. a. gjorda framställningen om avskrivning av viss del av föreningens lån ur hemslöjdslånefonden har till stöd för framställningen endast åberopats det av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen i nyssberörda utredning gjorda förslaget, att bl. a. föreningen skulle medges befrielse från erläggande av amortering och ränta å de lån, som beviljats föreningen från fonden. Såsom framgår av det ovan anförda är kommissionen emellertid även vad föreningen beträffar av den uppfattningen att definitiv ställning till avskrivningsfrågan ännu icke bör tagas.

Livsmedelskommissionen har vidare meddelat, att *ledamoten Svensson*, som deltagit i ärendets behandling i statens linnämnd, anmält avvikande mening och för sin del åberopat vad linnämnden i dess yttrande anförde.

Kommerskollegium och *lantbruksstyrelsen* ha i sitt gemensamma utlåtande erinrat om sitt i utredningen den 6 november 1946 framlagda förslag att de båda hampberedningsföretagens ur hemslöjdslånefonden erhållna lån successivt borde avskryvas, i den mån de förföllo till betalning, varjämte befrielse borde medgivas från erläggande av ränta å sagda lån. Med hänsyn till de svåra ekonomiska förhållanden, under vilka hampberedningsföretagen arbeta, ha ämbetsverken icke funnit skäl föreligga att frångå nämnda förslag. På grund härav ha ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen anhålla om bemyndigande att medgiva hampberedningsföretagen befrielse från erläggande av intill den 1 juli 1948 till betalning förfallande amorteringar och räntor å lån från hemslöjdslånefonden.

Föredraganden.

Såsom framgår av vad livsmedelskommissionen anfört torde man icke heller under år 1948 kunna räkna med en import av matfett och linolja i sådan omfattning, att landets behov av dessa produkter kan tillgodoses. Det synes därför erforderligt att även under år 1948 en inhemsk odling av oljeväxter kommer till stånd i icke obetydlig utsträckning. En förutsättning för att detta skall bli möjligt torde emellertid vara, att statsmakterna liksom hittills under krisåren vidtaga åtgärder till stödjande av ifrågavarande odling. Härvid synes lämpligt, att dess stödåtgärder givas i huvudsak samma utformning som förut kommit till användning. Sålunda bör i fråga om den odling, som kommer till stånd under år 1948, garanteras ett visst pris per kilogram vårodlat oljeväxtfrö, medan beträffande höstraps och höstrybs av 1949 års skörd bör fastställas ett högsta garantipris. Däremot synes — i likhet med föregående år — något garantipris icke behöva fastställas å hampfrö av 1948 års skörd. Med hänsyn till de senare årens tillbakagång av odlingen av vallmo torde, såsom livsmedelskommissionen uttalat, ej heller vara erforderligt att för år 1948 fastställa garantipris å frö av denna växt.

Livsmedelskommissionens förslag till garantipriser för år 1948 innefattar i fråga om vårsådda oljeväxter en prishöjning i förhållande till år 1947 såvitt avser vårraps och oljelin. Häremot har jag icke något att erinra med hänsyn till att denna prishöjning torde vara nödvändig för att odlingen av nämnda växter skall nå önskvärd omfattning. Då jag även i övrigt i huvudsak kan ansluta mig till vad kommissionen föreslagit, torde garantipriserna per kilogram vårsått till oljefabrikerna levererat frö med 9 procent vattenhalt alltså böra fastställas till 1 krona 6 öre för frö av vårraps, 90 öre för frö av vitsenap, 95 öre för frö av fiskebysenap och 98 öre för linfrö. Enligt vad kommissionen anfört skulle odlarna vid nämnda garantipriser kunna för frö med 18 procent vattenhalt påräkna en ersättning av respektive 90, 78, 83 och 85 öre per kilogram frö, vilket överstiger samma ersättning för innevarande produktionsår med respektive 5, 3, 3 och 8 öre. Garantipriset för frö av höstraps och höstrybs av 1949 års skörd synes i likhet med vad som fastställts för 1948 års skörd icke böra överstiga 1 krona 6 öre per kilogram. Härjämte torde livsmedelskommissionen för att eventuellt uppkommande överskottspartier av såväl vallmofrö som hampfrö skola kunna tillgodogöras för oljeutvinning böra äga befogenhet att föranstalta om inlösen av dessa fröslag till priser, som avvägas med hänsyn till oljehalten. Enahanda befogenhet bör tillkomma kommissionen även beträffande andra oljehaltiga fröslag, till exempel solros, soja, crambe, lindädra med flera. Hinder torde emellertid icke böra möta mot att i fråga om icke kontraktsodlade fröpartier fastställas inlösningspriser, vilka understiga de priser, som i anslutning till vad jag i det föregående förordat böra utgå till kontraktsodlare.

Organisationen av odlingen av de egentliga oljeväxterna synes jämväl under det kommande produktionsåret böra handhavas av Sveriges oljeväxtodlares centralförening. I detta sammanhang har såsom av det förut anförda framgår överrevisionen för krisförvaltningen ifrågasatt, att den i centralföreningens verksamhet uppkomna clearingfonden vid kommande avtal mellan livsmedelskommissionen och föreningen skulle maximeras till sitt belopp med hänsyn till att fonden numera nått sådan storlek att den borde kunna fylla sin huvuduppgift, nämligen att utjämna uppkommande underskott i föreningens förevarande verksamhet. Emellertid är jag för min del i likhet med livsmedelskommissionen och statskontoret av den uppfattningen, att det knappast torde vara lämpligt att utfärda en föreskrift av sådan innebörd. I varje fall torde för närvarande så icke böra ske. Vad angår organisationen av odlingen av spånadslin synes denna jämväl under nästa produktionsår böra ombesörjas av linberedningssammanslutningarna samt Riksförbundet lin och hampa.

Även för nästa budgetår torde medel böra ställas till förfogande för den av Sveriges utsädesförening och Algot Holmberg & söner aktiebolag bedrivna förädlings- och försöksverksamheten med oljeväxter. Härvid synes för utsädesföreningen böra avses ett oförändrat anslag av 18 000 kronor, då såsom vid behandlingen i årets statsverksproposition (p. 64) av frågan om anslag till utsädesföreningen uttalats någon ny assistenttjänst å avdelningen för oljeväxter icke för närvarande ansetts böra inrättas. Däremot torde med hänsyn till de ökade arbetskostnaderna anslaget till Algot Holmberg & söner aktiebolag böra uppräknas med 3 000 kronor till 18 000 kronor. För ifrågavarande verksamhet skulle alltså för nästa budgetår erfordras tillhoppa (18 000 + 18 000 =) 36 000 kronor. Då emellertid enligt vad livsmedelskommissionen upplyst av de under tidigare budgetår för ändamålet anvisade medlen en behållning av omkring 27 000 kronor kan beräknas återstå vid utgången av innevarande budgetår, synes för nästa budgetår erfordras en medelsanvisning av endast 9 000 kronor.

De förluster, som kunna komma att uppstå i anslutning till 1948 års oljeväxtodling, böra liksom fallet varit under år 1947 täckas med anlitanande av livsmedelskommissionens clearingkassa för fettvaror. Clearingkassans medel torde även i den mån så prövas erforderligt få tagas i anspråk för utlämnande av förskott till inlösen av oljeväxtfrö.

Bemyndigande torde böra inhämtas av riksdagen att vidtaga åtgärder för stödjande av odlingen av här ifrågavarande kulturväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag nu förordat. Jag förutsätter, att, därest några större förskjutningar i försörjningsläget skulle inträffa, Kungl. Maj:t må äga befogenhet att vidtaga erforderliga jämkningar i stödåtgärderna.

Under de senaste åren torde såsom livsmedelskommissionen framhållit odlingen av bruna bönor i landet ha gått tillbaka. Då härtill kommer att importmöjligheterna för närvarande måste bedömas såsom ganska ovissa, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen med hänsyn till bruna bö-

nornas betydelse ur folkförsörjningssynpunkt önskvärt att en ökning av den inhemska odlingen av denna kulturväxt om möjligt kommer till stånd. Såsom livsmedelskommissionen anfört torde säkraste sättet att åstadkomma detta vara att fastställa ett skäligt garantipris å 1948 års skörd av bruna bönor. I anslutning till vad livsmedelskommissionen föreslagit förordar jag att garantipriset bestämmas till 1 krona 10 öre per kilogram. Kungl. Maj:t torde dock böra äga befogenhet att justera nämnda garantipris, därest så skulle visa sig erforderligt med hänsyn till ökning eller minskning i produktionskostnaderna. Liksom tidigare bör ett eventuellt inlösningsförfarande med avseende å bruna bönor handhas av Svenska spannmålsaktiebolaget.

Enligt vad statens linnämnd framhållit blev kvaliteten på 1946 års linskörd mycket låg på grund av angrepp från skadeinsekter under sommaren samt regn under bärgningstiden. Följden härav torde bliva, att flertalet av landets sex linodlareföreningar, nämligen Östra Götalands, Mellersta Sveriges och Uppsala—Stockholms linodlareföreningar samt Föreningen Norrlandslin, komma att redovisa förluster å rörelsen under verksamhetsåret 1946/47. Med hänsyn härtill har linnämnden hemställt, att såsom statsbidrag till stödjande av priset å lindhalm av 1946 års skörd — såvitt angår Föreningen Norrlandslin dessutom delvis av 1945 års skörd — måtte anvisas ett belopp av 1 000 000 kronor. Då denna anslagsberäkning synes stå i överensstämmelse med den statsgaranti som lämnats linodlarna, tillstyrker jag att ett belopp av nämnda storlek äskas för ändamålet.

Vad härefter angår den inhemska hampodlingen och hampberedningen torde denna verksamhet av samma skäl som jag närmare utvecklade i propositionen nr 113/1947 böra upprätthållas även under nästkommande budgetår i samma utsträckning som hittills skett. Definitiv ståndpunkt till frågan om verksamhetens framtida omfattning i landet synes sålunda icke heller nu böra tagas. En förutsättning för en fortsatt hampodling och hampberedning under budgetåret 1948/49 torde vara, att statsmakterna jämväl under nämnda budgetår giva sitt stöd åt hampberedningsföretagen. Detta stöd torde böra lämnas på samma sätt som för innevarande budgetår eller i form av odlingsbidrag och anstånd med erläggande av under budgetåret förfallande amorteringar och räntor å erhållna hampberedningslån.

Jag är sålunda icke beredd att nu tillstyrka de av hampberedningsföretagen gjorda framställningarna om avskrivning helt eller delvis av de företagen lämnade lånen från hemslöjdslånefonden utan torde detta spörsmål enligt min mening böra upptagas till prövning först i samband med att frågan om den inhemska hampodlingens och hampberedningens framtida omfattning slutligt avgöres. Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde detta icke behöva medföra att Aktiebolaget hampberedning nödgas träda i likvidation, därest kronan beträffande den del av lånet, som bolaget begärt få avskriva, förklarar dels att lånet icke, vare sig beträffande kapital eller ränta, kommer att göras gällande förrän i samband med likvidation av bolaget, och dels att lånet vid likvidationen skall ha sämre rätt än övriga nu

gällande fordringar hos bolaget. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde därför vid behov en förklaring av nämnda innehåll få utfärdas.

Enligt verkställda beräkningar skulle för stödjande av priset å hamp-halm av 1947 års skörd kunna utgå bidrag med 700 000 kronor. Då dessa beräkningar torde böra godtagas, anser jag mig böra förorda att ett belopp av nämnda storlek äskas för ändamålet. I anslutning härtill och med beaktande av vad jag i det föregående förordat beträffande stöd åt linodlingen tillstyrker jag, att å riksstaten för budgetåret 1948/49 under anslagstiteln Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å linhalm och hamphalm uppföres ett reservationsanslag av (1 000 000 + 700 000 =) 1 700 000 kronor. Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande anslagets disposition.

Därest så skulle befinnas nödvändigt för hampberedningsföretagens be-drivande under nästkommande budgetår, torde dessa böra kunna medgivas anstånd med erläggande av intill den 1 juli 1949 förfallande amorteringar och räntor å erhållna hampberedningslån, ehuru fortsatt amortering enligt hittillsvarande plan utgjort förutsättningen för fastställandet av de förut omförmälda odlingsbidragen.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att stöd för odling av de i det föregående omförmälda kulturväxterna må ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig uppdragna riktlinjer;

2) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Stödjande av odlingen av vissa kulturväxter ett reservationsanslag av . . . . . kronor 9 000

och dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till stödjande av priset å linhalm och hamphalm ett reservationsanslag av . . . . . kronor 1 700 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.